

Hea lugeja!

Teie käes on juba teine õiguspsühholoogiale pühendatud Juridica topeltnumber. Meil on siiralt hea meel, et seni eestikeelses teaduskirjanduses väga vähe kajastust leidnud valdkond on saanud põhjaliku käsitlemise lausa kahes mahukas topeltnumbris ning seda erinevate erialade spetsialistide koostöös. Kui siiani on kahe valdkonna kokkupuudet käsitletud enamasti süüdivusekspertiiside kontekstis, näitab erinumbris kajastatavate teemade mitmekesisus, et psühholoogia (ja käitumisteadused laiemalt) saab sisuliselt panustada väga erinevatesse õigusharudesse. Käesolevas numbris jätkamegi kahe eriala kokkupuutepunktide kaardistamist ja arutelu nende üle.

Miks on psühholoogia TEADUS üldse õigusele vajalik ehk miks ei piisa juristile ta enda teadmistest inimese käitumise kohta? Kuigi isiklikule kogemusele tuginev intuiitiivne arusaam inimese toimimisest aitab üldjuhul inimestel igapäevaelus tõhusalt toime tulla, võib õigusvaldkonnas üksnes neile lootma jäämine kaasa tuua tõsiselt negatiivseid tagajärgi näiteks menetlusosalistele või kogukonnale. Inimese kogemused, uskumused ja hoiakud on paratamatult unikaalsed inimesele endale, mistõttu ei ole need alati üldistatavad teistele inimestele ega olukordadele.

Siin tulebki appi psühholoogiateadus, mis koondab aastakümnete jooksul tehtud empiiriliste uuringutega saadud teadmisi inimese mõtlemise ja käitumise kohta. Seeläbi on psühholoogiateadust ja selle tõenduspõhiseid meetodeid kasutades võimalik praktikas jõuda tulemuste ja järeldusteni, mis on üldjuhul märksa usaldusväärsemad ja täpsemad kui ühe inimese teadmistel ja kogemustel põhinevad järeldused. Tõsi, tuleb tunnistada, et absoluutset kindlust ei ole psühholoogiateadusel – sarnaselt pea kõikidele teistele teadusvaldkondadele – pakkuda. Mõõteviiga, ebakindlus ja pidev teadmiste täpsustumine on aga paratamatu osa teadusest, eriti kui tegu on üldiste tulemuste rakendamisega üksikjuhtumitele. Sellest olenemata julgeme väita, et parim, millele tugineda, on alati hetkel olemasolev kaasaegne teadusteadmine.

Samas paneme kõigile südamele, et teadusteadmiste kasutamine ei saa olla valikuline, s.t teadmisi ei tohiks rakendada üksnes siis, kui need toetavad rakendaja enda seisukohti või muudavad praktika lihtsamaks, ning eirata siis, kui need nõuavad seniste praktikate ümbermõtestamist, lisapingutust või ebamugavaid muudatusi. Selline lähenemine ei ole teaduspõhine, püsib õiglast õigusemõistmist ja valdkonna arengut.

Õiguspsühholoogia kaks topeltnumbrit ei saa olla muud kui alles algus – esimene samm, mis koondab killukesi kaasaegsest õigus- ja kohtupsühholoogiast ning -psühhiaatriast, aidates viia erinevate erialade teadmised praktikuteni. Näeme, et edasiliikumine vajab jätkuvat valdkondadevahelist koostööd. See ei pea olema ega tohigi olla ühepoolne protsess, kus üksnes käitumisteadlased jagavad oma teadmisi. Ka juristid saavad sõnastada, milliseid teadmisi nad vajavad – formuleerida küsimusi, millele teadus saab seejärel süstemaatiliselt vastuseid otsida. Kutsume õigusteadlasi üles avatumale dialoogile psühholoogiateadlastega ning nägema psühholooge ja käitumisteadlasi õigusteaduse oluliste koostööpartneritena. Ärme karda interdistsiplinaarsesse koostöösse panustamise ja valdkondade lõimimisega kaotada oma identiteeti – see identiteet saab nõnda ainult tugevneda.

Mõtlemapanevat lugemist!

Annegrete Palu

Mari-Liis Mägi

Anneli Soo